DE NAAMSOORSPRONG VAN JAVA.

Er is over de beteekenis van Yawa-dwîpa reeds zooveel in verschillenden zin geschreven, dat ik mij niet vlei eene voor iedereen bevredigende oplossing van 't vraagstuk te geven. Het is mij daarom ook minder te doen: wat ik voornamelijk wenschte, is de opmerkzaamheid te vestigen op een feit hetwelk in aanmerking behoort te komen, wanneer we eene redelijke keuze uit de verschillende mogelijke verklaringen wenschen te doen.

Het is bekend dat sommige geleerden 't woord *yawa-dwîpa* vertaald hebben met „gersteiland”; reeds Ptolemaeus had deze vertolking van de Indiërs in zijn tijd gehoord. Anderen, zooals W. von Humboldt, R. van Eysinga en Dr. van der Tuuk hechten aan 't woord de beteekenis van „buitenland” of „buiteneiland”. Ofschoon „buiten” in 't hedendaagsche Javaansch *jaba* en *jawi* heet, luidde toch in 't Kawi de vorm *yawa*, hetgeen aan R. van Eysinga onbekend was, doch niet aan v. d. Tuuk (zie bl. 90 van deze Aflevering). De aanmerkingen van Prof. Pijnappel op 't gevoelen van R. v. Eysinga (in deze Bijdragen, Derde Volgr., V, bl. 63) verliezen dus tegenover 't oudjavaansche *yawa* hare kracht. Ook 't hybridische der samenstelling van een inheemsch woord met het Skr. *dwîpa*, waarop Pijnappel wijst, laat zich met verwijzing naar andere gelijksoortige samenstellingen in 't Oudjavaansch verdedigen. Moeielijker evenwel zou het wezen voorbeelden aan te halen van eilandnamen die in beteekenis overeenkomst vertoonen met „buiteneiland”, of zooals v. d. Tuuk (t. a. p.) het schijnt op te vatten: „eiland der buiten de drie kasten staande lieden.” Daarentegen is niets gewoner dan dat eilanden, inzonderheid in den Indischen Archipel, hun naam te danken hebben aan een of ander natuurvoortbrengsel. Bijv. *suwarna-dwîpa* is buiten kijf „goud-eiland”; *karpûra-dwîpa* kamfereiland; bekend zijn ook de Kokoseilanden, Sandelhouteiland, Pulo pinang, e. a., terwijl Indische bronnen ook een *Wrsha-dwîpa*, d. i. Stiereneiland; *Nâlikera-dwîpa*, d. i. Kokoseiland, kennen. Opzettelijk spreek ik niet van Jambûdwîpa

e. dgl., omdat *dwīpa* hier een werelddeel, en niet eiland beteekent. In 't opstel van Pijnappel (t. a. p. bl. 65, vg.) wordt dan ook 't eerste lid van 't samengestelde Yawa-dwīpa opgevat als de naam eener plant, en wel der Chineesche roos. De Skr. naam nu dezer bloem is *japā* en *jabā* (*jawā* is eene wanspelling). Aangezien verwarring tusschen *w* en *b*, zoowel in de uitspraak van oostelijk Hindustān en Bengalen als in 't Kawi niets ongewoons is, bijv. in 't Kawi *wiwudhu* voor *wibudhu* en omgekeerd *byātīta* en *byālīta* voor *wyālīta*, e. a., zou de *w* in *jawā* geene zwarigheid opleveren. Bedenkelijker is de korte *a* van Yawa-dwīpa, terwijl *jabā* altoos de lange *ā* heeft. 't Allerbedenkelijkste echter is de *j*; want het is voldingend bewezen dat de Indische bronnen, waarvan de jongste van 499 na Chr. dagteekent, *yawa* (*dwīpa*, — *koti*) hebben en niet *juwa*, en nog veel minder *jabā* of *jawā*. In 't Skr. komen ettelijke woorden voor, waarin *j* uit *y* ontstaan is en in 't geheele noorden en oosten van Indië wordt de Skr. *y* aan 't begin der woorden onveranderlijk als *j* (*dzj*) uitgesproken, hoe verkeerd dat ook zijn mag; dat ook de Javanen 't Hollandsche *jan*, enz. als *dzjang* of *djang* uitspreken, kan ook niet ontkend worden. Nu gaat het niet aan, de latere uitspraak voor oorspronkelijker te houden dan de oudere, en gesteld eens dat *juwa* in betrekkelijk oude stukken voorkwam, dan zou dit bewijzen dat de gewijzigde uitspraak wel reeds oud, maar niet dat zij de oudste is. Kortom, *yawa* is de oudste vorm, boven alle verdenking verheven, en dus de eenigste die in aanmerking komt als we de beteekenis van 't woord willen opsporen.

De vertaling door Ptolemaeus van *yawa-dwīpa* gegeven als gersteiland, is, uit een zuiver taalkundig oogpunt, onberispelijk, dat wil zeggen, het is geen verzinzel van hem dat *yawa* gerst, althans ook gerst, beteekent en *dwīpa* eiland. 't Bericht van den Griek is dus echt, berust op mededeelingen van Indiërs. Doch hadden deze zijne zegslieden recht met *yawa* in dit bijzonder geval als gerst op te vatten? Dát is 't punt, waar het op aankomt. Vermits gerst geen gewas is van Java of Sumatra, moet de vraag ontkennend beantwoord worden. Reeds Lassen kwam op 't vermoeden dat met *yawa* in ons geval wel *panicum italicum* (eene soort gierst) zou bedoeld zijn, want dat groeit wél daar te lande, gelijk door niemand zoover ik weet, ontkend is. De vraag is maar: heeft in sommige streken van Voorindië *yawa* die gierstsoort aangeduid? Hoe de inlan-

ders die graansoort in vroeger of later tijd genoemd hebben, is volmaakt onverschillig; het doet evenmin iets ter zake als de kwestie of in *jawawut* 't woord *yawa* vervat is of niet. Het woord *dwīpa* is in allen gevalle Sanskrit.

De gissing van Lassen dat 't Skr. *yawa* wel eens panicum italicum of gierst kon aangeduid hebben, berustte op zwakke gronden; desniettemin was ze juist en we zullen die rechtvaardigen, gebruik makende van de bronnen welke dien veteraan der Indische taal- en oudheidkunde niet ten dienste stonden.

Dat *yawa* niet overal in Indië "gerst", maar ook "gierst" aanduidde, staat in de woordenboeken niet vermeld. Wel vindt men in 't groote Wdb. van Böhtlingk en Roth de woorden aangehaald van eenen commentator, die ons vertelt dat *yawa* bij de Ariërs (d. i. Indiërs) gerst beteekent, maar bij de Mleccha's (d. i. barbaren) gierst. Dit bericht is baarblijkelijk nageschreven uit hetgeen men aantreft in sommige geschriften over de Karma-mīmāṃsā. Uit een dezer werken deelt Colebrook, (Misc. Essays I, 314) eene vertaling in de hoofdzaak mede welke luidt als volgt:

A very curious disquisition occurs in this part of the Mīmāṃsā, on the acceptation of words in correct language and barbaric dialects, and on the use of terms taken from either. Instances alleged are *yawa*, signifying in Sanskrit, barley, but in the barbaric tongue, the plant named *priyangu*; *varāha*, in the one a hog, and in the other a cow; *pīlu*, a certain tree, but among barbarians an elephant; *vetasa*, a rattan cane and a citron. The Mīmāṃsā concludes, that in such instances of words having two acceptations, that in which it is received by the civilized (*āryas*), or which is countenanced by use in sacred books, is to be preferred to the practice of barbarians (Mleccha), who are apt to confound words or their meanings."

Uit welken tot nog toe onuitgegeven commentaar Colebrooke 't voorgaande geput heeft, blijkt niet, maar de bron is zeer onzuiver geweest; dat blijkt wel, tenzij Colebrooke zelf twee geheel ongelijkslachtige dingen door elkaar heen gewerkt heeft, wat van dien grootsten aller Sanskritisten niet waarschijnlijk is. Zeker is het dat in een betrekkelijk jong werk over de Karma-mīmāṃsā, namelijk in den Nyāya-mālā-wistara wel is waar niet al de punten van 't door Colebrooke meegedeelde uittreksel terug keeren, maar toch de dwaze voorstelling alsof *yawa* bij de Ariërs gerst, bij de barbaren gierst beteekent. Dat deze

voorstelling voortgevloeid is uit begripsverwarring blijkt uit den oudsten commentaar, dien van Çabara-swâmin. In de Jaiminiya-sûtra's zelf (I, 3, kwestie 5) worden geen voorbeelden aangehaald; Çabara-swâmin eerst voert die aan, en alle volgende commentatoren hebben op die wijsheid geteerd, met hier en daar zelfstandige verknoeiing van Çabara's werk. Deze weet nog niets van de ontdekking, d. i. 't verzinzel, dat *yawa* bij de barbaren in gebruik is voor gierst; kwestie 5, waarbij hij *yawa* te pas brengt, loopt over 't bezigen van dubbelzinnige woorden, en eerst kwestie 6 betreft het gebruik van vreemde woorden. Ik laat hier de woorden van Çabara-swâmin zelve volgen (op I, 3, kwestie 5), voor zooverre ze ons hier aangaan:

„Sommigen passen 't woord *yawa* toe op een graansoort met lange baarden, anderen op *panicum italicum*; sommigen gebruiken *warâha* in den zin van „mannelijke-varken,“ anderen in dien van een zwarten vogel; sommigen verstaan onder *wetasa* rotting, anderen *Eugenia* ¹. Daar men nu 't woord in tweeërlei zin kan opvatten, bestaat er twijfel omtrent de keuze ².“

De kwestie tengevolge van de dubbelzinnigheid der aangehaalde woorden wordt nu verder zoo beslist: „dat men zich in dezen te houden heeft aan 't spraakgebruik der beschaafden (*çishta*, niet te verwarren met *ârya*, gelijk in 't door Colebrooke meêgedeelde uittreksel geschiedt); dat, vermits in Vedateksten klaarblijkelijk met *yawa* gerst, met *warâha* zwijn, met *wetasa* rotting bedoeld is, de eerste beteekenis van *yawa* moet geacht worden te zijn die van gerst, en de oneigenlijke of overdrachtelijke die van gierst.“

Het is, dunkt me, duidelijk genoeg dat *yawa*, *warâha* en *wetasa* behalve de meest gewone beteekenis nog eene andere hadden; voorts dat er geen sprake kan wezen van ontleende woorden, op grond van 't boven aangemerkte en ook op grond daarvan, dat 't eenigste vreemde volk dat in aanmerking zou kunnen komen de Iraniërs zijn. Nu is het onmogelijk dat skr. *warâha* en *wetasa* in eenige Iraansche taal evenzoo konden klinken. Wel is waar bezitten de Iraniërs, evenzeer als de Afghanen, 't woord *yawa* ook, thans in den vorm van *jaw*,

¹ Colebrooke moet gelezen hebben *jambîre* „citroen“ voor Çabara's *jambwâm* „*eugenia*.“

² Tatra kecid dîrghaçûkeshu yawaçabdam prayunjate, kecit priyangushu; warâhaçabdam kecit sâkare, kecit kṛshṇaçakunau; wetasaçabdam kecid wanjulake, kecij jambwâm. Tatrobhayathâ padârthâwagamâd wikalpaḥ.

maar juist bij hen duidt het gerst, en niet gierst aan. Of in den Veda *yawa* overal gerst beteekent, is aan bedenking onderhevig. In andere Indogermaansche talen (waarvan de Indiërs geen kennis droegen), bestaat hetzelfde woord, en wel in gewijzigde opvatting; 't Litausche *java* (gebruikelijk als meerv. *javai*) is "koorn;" over de beteekenis of beteekenissen van 't etymologisch-verwante Grieksche *ζέα* en *ζεία* zijn de geleerden het niet eens, behalve in zooverre dat het meer dan ééne graansoort aanduidde.

In alle landen waar ééne taal verbreid is over streken van verschillend klimaat of verschillenden bodem vindt men verschil van toepassing van één en hetzelfde woord op verschillende gewassen. Om eens dicht bij huis te blijven, in sommige streken van Duitschland verstaat men in de wandeling onder koorn rogge, in andere tarwe, in andere spelt, in andere haver, in andere gerst. Daarbij vergeleken is de dubbelzinnigheid van 't skr. *yawa* over een veel grooter taalgebied eene kleinigheid. Anders wisselt misschien in geen land ter wereld 't klimaat en daarmee de plantengroei op een betrekkelijk klein bestek zóó af als in Indië. Welk een verschil tusschen de gletschers van den Himâlaya en de brandende vlakten van Hindustân, de broeikaswarmte van Bengalen! Het is dus geen wonder, dat 't skr. *tushâra* voor de Hindus van 't Noorden ijs, vorst beteekent, doch voor andere dauw, nevel; dat de Javaan wel 't woord *hima* "sneeuw" heeft overgenomen, maar de zaak daardoor aangeduid niet kent en onder *hima* nevel of wolk verstaat. Om nog een voorbeeld uit het plantenrijk aan te halen: de *devadâru* beteekent in 't Noorden den Deodaar-pijnboom; in Bengalen, waar die boom natuurlijk niet groeit, de *Uvaria longifolia*, in Dekkhan, *Erythroxylon*; op Bali, 't sandelhout¹; in 't Maleisch, zekeren denneboom, (volgens Klinkert.)

Na 't betoog dat 't woord *yawa* in Indie, in niet te bepalen streken op gierst toegepast werd, vervallen de bedenkingen tegen de gissing van Lassen gemaakt. Daaruit volgt nog niet dat *Yawadwîpa* "giersteiland" moet beteekend hebben, alleen maar dat er in die opvatting niets ongerijmds, niets vreemds, niets onwaarschijlijks ligt opgesloten.

H. KERN.

¹ In de interlineaire vertaling van den Wiwâha 13 wordt ten minste *candana* met *dewandaru* verklaard.